

**การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
ของวัดป่าภูเหล็กวนาราม ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย***
**A Development Strategies for the Sufficiency Economy
Moving forward of Phulek Temple Chaiyaphruek Subdistrict
Mueang District Loei Province**

พระมหาวัฒนา จันทะชา

Phramaha Wattana Khanthacha

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

E-mail: Wattana14072559@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ 2) พัฒนากลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน และ 3) ประเมินรูปแบบกลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ตัวแทนคณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด และตัวแทนชาวบ้าน มีพระภิกษุ 9 รูปและฆราวาส 35 คน รวมทั้งสิ้น 44 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การวิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จมีกลยุทธ์ 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุมงาน และการรายงานผลงาน และด้านแนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนในพื้นที่นั้น
2. แผนการพัฒนากลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน มี 17 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลุมพอเพียง การใช้บทบาทของพระสงฆ์

*ได้รับบทความ: 1 เมษายน 2561; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2563

Received: April 1, 2018; Revised: June 15, 2020; Accepted: June 29, 2020

สร้างภาวะผู้นำ การบริหารจัดการวัด การรักษาศีล 8 หลักประกันชีวิต 5 ด้าน การสร้างทุนความคิดทั้ง การศึกษาและปฏิบัติ การสร้างแนวทางการพัฒนาคนให้มีความรู้ การบริหารจัดการวัดตามหลักภavana 4 การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา การพัฒนาสวัสดิการภายในวัด ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ ต่างๆ การใช้ทักษะเฉพาะของผู้เฝ้า การสร้างคนผ่านกิจกรรมต่างๆ การทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ กรรมการฝ่ายนอกบ่งบอกภายใน วิสัยทัศน์ของผู้เฝ้าในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการ ประชาสัมพันธ์ของวัด

3. การประเมินผลรูปแบบกลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสม กับบริบทของชุมชน มี 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอ ในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา; การพัฒนาวัดเชิงกลยุทธ์; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of the research were: 1) to analyze the successful strategies of Phulek Temple on moving forward the sufficiency economy, 2) to develop the temple's strategies appropriate for the community, 3) to evaluate of the temple's strategy for the sufficiency economy moving forward, which was regarded suitable for the community. The research was engaged in the qualitative methodology. The target population of the research was a total of 44 selective respondents, divided into 9 monks as temple abbots, and 35 lay persons, who were temple bursars, representatives of temple committee, community leaders, qualified persons, and representatives of villagers. The instruments used for data collection were comprised of questionnaires, observation forms and the workshop, and the collected data were analyzed through the content analysis.

The result found that:

1. The analysis of the temple's successful strategies on moving forward the sufficiency economy was found dependent upon seven aspects of analytical strategies: planning, organizing, personnel management, administration, coordination, supervision, and performance report as well as an approach of the social and community development in the area.

2. The strategy development plan of the temples on moving forward the sufficiency economy for the community was found dependent upon the components has 17 aspects,

which are application of the sufficiency economy into a sufficient pit, generation of community leadership through the monk's role, temple management, sufficient observation of eight precepts, five-aspect life assurance, creation of costs of thinking through education and practice, generation of human development guidelines, temple management based on the Buddhist principle of Bhavana (four principles of development), education as the basis of development, welfare development in the temple, mental development promotion on the Buddhist holy days, utilization of leaders' specific skills, human development through various activities, regular morning and evening chants, outside committee members, the leader's vision in public service activities, and public relations of the temple's activities.

3. As a result evaluating the temple's appropriate strategies on moving forward the sufficiency economy for the community's context of the community has 4 aspects, volunteer spirit for learning development, sufficient pit for community sufficiency, development of a community prototype concept, and household accountancy.

Keywords: Development strategy; Strategic temple development; Sufficiency Economy

1. บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันนี้ ทุกคนต่างได้รับอิทธิพลทั้งทุนนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องความประพฤติของคนในชาติ ทั้งนี้เนื่องจากได้ทำให้คนไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่กระทำว่า สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ จึงมีกระแสเรียกร้องให้นำ “สังคมคุณธรรม” กลับคืนมาสู่สังคมไทย เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สามารถขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยียุคใหม่ให้ความรวดเร็ว ผู้มีเทคโนโลยีที่สูงกว่า ผู้มีทุนมากกว่า มีความรู้มากกว่าจะได้เปรียบมากกว่าในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ถ้าคนในสังคมใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ยิ่งทำให้ความ

เหลื่อมล้ำของคนในสังคมนั้นมีมากขึ้นความเสียหายแก่สังคมประเทศชาติก็มีมากขึ้น เป็นสิ่งอันตรายอย่างมากสำหรับสังคมนั้นๆ เพราะจะก่อให้เกิดวิกฤตขึ้นในประเทศอย่างแน่นอน ดังเช่น สังคมไทย (Analysis of globalization and its impact on Thailand, 2008 : 1)

ในปัจจุบันรูปแบบการดำเนินนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้น้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ ด้วยการพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และเกิดการพึ่งพาตนเองให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสังคมในด้านบทบาทของวัดกับการพัฒนาตามทีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริหลักการ “บวร” ให้นำบ้าน วัด โรงเรียน

ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่อดีต ที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน มาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชนในลักษณะ 3 ประสาน ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว (บ้าน) สถาบันศาสนา (วัด) และสถาบันการศึกษา (โรงเรียน/ราชการ) นำสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลาง การตัดสินใจ การแก้ปัญหาในชุมชน การกำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิดและบริหารจัดการคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของความสำเร็จของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ คู่คุณธรรม อันเป็นเงื่อนไขสำคัญสูงสุดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาด้านจิตใจของบุคคล ทำตนให้เป็นที่พักของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011 : 39)

การพัฒนาสังคมโดยใช้วัดเป็นฐานในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญเพราะวัดเป็นสถาบันทางศาสนาที่ใกล้ชิดกับชุมชนมาอย่างยาวนาน ในปัจจุบันมีวัดที่ได้ดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับชุมชนจนเป็นผลสำเร็จ เป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และมีวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.

2555-2559) ที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมอนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ของคนในสังคมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) ที่ได้กำหนดในยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าวมานั้น จึงถือเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องทำวิจัย (Hot issue) และทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์โดยใช้วัดขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนเพื่อจะขยายผลของการวิจัยไปยังวัดอื่นๆ ให้ครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน
3. เพื่อประเมินรูปแบบกลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน

ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนคือ 1) การจัดเตรียมแผนงาน เป็นการ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบททั่วไปของวัดที่ประสบความสำเร็จตามกลุ่มเป้าหมาย โดยตรวจสอบจาก ตำรา เอกสารทางวิชาการ สารสนเทศ และรายงาน การวิจัยต่างๆ เพื่อขอคำแนะนำและความเห็นชอบ ในการจัดทำโครงร่างการวิจัยจากคณะกรรมการ ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 2) การดำเนินการวิจัยเป็น ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิด เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้เก็บ ข้อมูล นำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปตีความตาม ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ และ 3) ประเมินผลการ พัฒนากลยุทธ์ที่ทดลองปฏิบัติ ค้นข้อมูล ด้วยการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ สรุปผลและรายงานผลการ วิจัยได้แนวทางการพัฒนากลยุทธ์เป็นองค์ความรู้ ใหม่ในการพัฒนาวัด

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ 1) วัดป่าคำคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด กาฬสินธุ์ 2) วัดโพธิ์บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น และ 3) วัดกรับพวง เหนือ ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลกซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ตัวแทนคณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และตัวแทนชาวบ้าน โดยแยกเป็นพระสงฆ์ 6 รูป และฆราวาส 15 คน รวมทั้งหมด 21 รูป/คน

2. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา ได้แก่ วัดป่าภูเหล็กวนาราม ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอมือง

จังหวัดเลย ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน จำนวน 20 คน และ พระสงฆ์จำนวน 3 รูป รวมทั้งหมด จำนวน 23 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างและไม่มี โครงสร้าง 2) แบบสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วมในภาค สนาม 3) แบบประเมิน ใช้ในการประเมินผลการ พัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของวัดซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 4 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การ สังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และได้ กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร และการรวบรวมข้อมูลในสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การนำ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแต่ละวัดไปทำการ สังเคราะห์ค้นหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม นำไปปรับใช้กับวัดกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา นำผลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นเนื้อหา ที่ค้นพบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการ พรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการ วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ

สาธารณประโยชน์ ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี การบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคม กิจกรรมช่วยเหลือสังคมในทุกด้าน การทำข้าวแกงสร้างชาติ การสร้างคนผ่านกิจกรรมต่างๆ การเป็นผู้ให้และผู้ทำลายในโอกาสเดียวกัน และอุดมสร้างทางศาสนา 2) แนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนในพื้นที่ มี 6 ด้าน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านสื่อ การทำเป็นตัวอย่างในความกตัญญู การดูแลครอบครัวในอบรมอันเป็นหลัก เส้นทางสายบุญค้ำจุนสังคม การบำเพ็ญประโยชน์ 6 ด้าน และคนสร้างโอกาส โอกาสสร้างคน

2. แผนการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ซึ่งได้จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการทำงานของกูลิและเออร์วิก (Gulick and Urwick, 1973) ได้กำหนดเป็นแผนการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ไว้ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผน มี 2 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการทำหลุมพอเพียง และการใช้บทบาทของพระสงฆ์สร้างภาวะผู้นำชุมชน 2) การจัดองค์กร มี 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการวัด การกำหนดกฎระเบียบปฏิบัติภายในวัดสำหรับผู้อยู่อาศัย การรักษาศีล 8 และการปฏิบัติตามหลักประกันชีวิต 5 ด้าน 3) การบริหารงานบุคคล มี 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างทุนทางความคิดทั้งทางการศึกษาและปฏิบัติ การสร้างแนวทางการพัฒนาคนให้มีความรู้ และการบริหารจัดการวัดตามหลักภาวะนา 4 4) การอำนวยการ มี 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษาเป็น

ฐานของการพัฒนา การศึกษาพัฒนาสวัสดิการภายในวัด และส่งเสริมการปฏิบัติธรรมประจำปีและวันสำคัญต่างๆ 5) การประสานงาน มี 2 ด้าน ได้แก่ การใช้ทักษะเฉพาะของผู้นำและการสร้างคนผ่านกิจกรรมต่างๆ 6) การควบคุมงานมี 2 ด้าน ได้แก่ การทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ และคณะกรรมการฝ่ายนอกบ่งบอกภายใน และ 7) การรายงานผลงาน มี 2 ด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้นำในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด

3. ผลการประเมินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่สกัดได้จากกลยุทธ์การพัฒนาจากทั้ง 3 วัด นำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติการทั้ง 13 ด้านกับกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา จำนวน 1 พื้นที่ คือ วัดป่าภูเหล็กวนาราม ได้แก่ การพัฒนาสังคมเน้นคนเป็นหลัก การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน ธรรมชาติสร้างคนคนสร้างธรรมชาติ การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ ปรัชญาการทำหลุมพอเพียง บัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว การบริโภคอย่างพอเพียงสร้างความพอดี การพัฒนาที่เน้นคุณค่ามากกว่าราคา คนรุ่นใหม่ใส่ใจปฏิบัติธรรม การประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านสื่อ เส้นทางสายบุญค้ำจุนสังคม และคนสร้างโอกาส โอกาสสร้างคน เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 13 ด้านไปทดลองปฏิบัติแล้วได้ทำการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า แนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนในพื้นที่วัดป่าภูเหล็กวนารามสามารถสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน

ในพื้นที่มี 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และการทำบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลเชิงยืนยันจากข้อค้นพบที่ได้มาสู่ขั้นตอนการอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การนำกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายหรือการศึกษากระบวนการได้มาซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ นั้น ต้องมีการทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ดังเช่น สุพานี สฤณวณิช (Saritwanit, 2009 : 361) ได้ให้ความหมาย กลยุทธ์ หมายถึง แผนงานสำคัญที่องค์กรจะใช้เป็นแนวทางในการบรรลุสู่เป้าหมายหลักขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับสเคอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2002 : 203) ได้กล่าวถึง กลยุทธ์ คือ แผนแม่บทที่ครอบคลุมทุกกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาวและเป็นแนวทางที่ใช้ทรัพยากรที่มีให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนและได้เปรียบทางการแข่งขันการกำหนดแผนกลยุทธ์จึงทำให้ผู้ที่ศึกษาและผู้นำไปปฏิบัตินั้นสามารถวิเคราะห์ขั้นตอนที่สำคัญตามแต่ละประเด็นที่สอดคล้องกับโครงการที่ต้องการพัฒนาตามต้นแบบของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารของกูลิคและเออร์วิค (Gulick and Urwick, 1973) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ชื่อว่า POSDCoRB อันเป็นคำย่อของภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร

7 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การบริหารงานบุคคล 4) การอำนวยการ 5) การประสานงาน 6) การควบคุมงาน และ 7) การรายงานผลงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ค้นหากลยุทธ์ของแต่ละวัด จำนวน 3 วัด นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านมาทดลองปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายตามบริบทที่ใกล้เคียงกับวัดตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง เพื่อความเหมาะสมในด้านบริบทและบทบาทที่สำคัญต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาทำให้เกิดการเรียนรู้ของคนวัดและชาวบ้านใกล้เคียงแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้

การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นหาภายใต้กรอบของกลยุทธ์ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผน มี 2 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการทำหลุมพอเพียงและการใช้บทบาทของพระสงฆ์สร้างภาวะผู้นำชุมชน 2) การจัดองค์กร มี 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการวัด การกำหนดกฎระเบียบปฏิบัติภายในวัดสำหรับผู้อยู่อาศัย การรักษาศีล 8 และการปฏิบัติตามหลักประกันชีวิต 5 ด้าน 3) การบริหารงานบุคคลมี 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างทุนทางความคิดทั้งทางการศึกษาและปฏิบัติ การสร้างแนวทางการพัฒนาคนให้มีความรู้ และการบริหารจัดการวัดตามหลักภavana 4) การอำนวยการ มี 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา การศึกษาพัฒนาสวัสดิการภายในวัด และส่งเสริมการปฏิบัติธรรมประจำปี และวันสำคัญต่างๆ 5) การประสาน

งาน มี 2 ด้าน ได้แก่ การใช้ทักษะเฉพาะของผู้นำ และการสร้างคนผ่านกิจกรรมต่างๆ 6) การควบคุมงานมี 2 ด้าน ได้แก่ การทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ และกรรมการฝ่ายนอกบ่งบอกภายใน 7) การรายงานผล มี 2 ด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้นำในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด

การประเมินกลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดป่าภูเหล็กวนารามได้กำหนดแผนกลยุทธ์เป็น 7 ด้าน พร้อมทั้งการค้นหาแนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนในพื้นที่ทดลอง จึงทำให้เกิดข้อค้นพบที่เหมาะสมทั้งหมด 13 ประเด็นมีผู้ให้ข้อมูล 20 คนและพระสงฆ์ 3 รูปรวม 23 รูป/คน มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันสรุปได้จาก 13 ประเด็นเหลือเพียง 4 ประเด็น ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว โดยเฉพาะการพัฒนาส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนทำให้เกิดความเข้าใจในรายรับจ่ายได้มากขึ้น เกิดจิตสำนึกความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการพัฒนาผ่านกลยุทธ์โดยการใช้วัดเป็นฐานได้นำมา ซึ่งรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำไปในตัวด้วยเช่นกัน ทั้งภาวะผู้นำฝ่ายสงฆ์และชุมชนในพื้นที่กลายเป็นประเด็นสำคัญนำไปสู่ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ซึ่งความเป็นภาวะผู้นำในพื้นที่เป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ความรู้ความสามารถของผู้บริหารองค์กร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถในการดำเนิน

การให้บรรลุผลสำเร็จโดยใช้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ซึ่งสอดคล้องกับชัยพัทธ์ เลิศรักษ์ทวีกุล (Lertraktaveekul, 2014 : 1) กล่าวว่า การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ ความสามารถในการกำหนดทิศทาง ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการมองโอกาสมากกว่าปัญหา ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและจริงใจ และความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม และเป้าหมายของการพัฒนาทำให้เกิดความยั่งยืน ได้ต้องอาศัยเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน ดังเช่นสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (Sanyaviwat, 2003 : 118-123) ยังกล่าวอีกว่า เป้าหมายของการพัฒนาสังคมประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ความสุข คนพัฒนา ครอบครัว/ชุมชนพัฒนาและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนในครั้งนี้ทำให้เกิดค้นพบปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการนำกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านไปปฏิบัติจนได้ข้อสรุปจากผลการประเมินของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พบว่าการนำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาวัดในพื้นที่ต่างๆ

ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาคปฏิบัติและเชิงนโยบาย ได้มีส่วนในการขับเคลื่อนและส่งเสริมวัดให้มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้วัดเป็นฐานการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ พบว่าการกำหนดใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาวัดในแต่ละวัดได้ถูกพัฒนารูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ และภาวะผู้นำของแต่ละวัดถือเป็นศักยภาพที่สำคัญ จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในแต่ละวัดได้รับการพัฒนาความรู้ทั้งเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้

3. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพียงวัดกลุ่มตัวอย่างและนำมาทดลองพัฒนาในพื้นที่เฉพาะ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในแต่ละวัดที่ยังขาดศักยภาพและยังมีบริบทสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาแต่ยังขาดบุคคลที่จะเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาควรมีการศึกษาสร้างพระสงฆ์ที่มีศักยภาพผู้นำคิณสู่ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนบ้านเกิดทำให้มีความยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบในงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่ส่งผลต่อความสำเร็จมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ 2) การทำหลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน 3) การพัฒนาแนวความคิดพอเพียงสร้างชุมชนต้นแบบ และ 4) การทำบัญชีครัวเรือนสร้างความยั่งยืนในครอบครัว ผลต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ วัดป่าภูเหล็กวนารามฯ ซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาทดลองปฏิบัติ ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนา และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และบริการต่างๆ ได้แก่ 1) ศูนย์อบรมประจำตำบลชัยพฤกษ์ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและอุทยานธรรมของตำบลชัยพฤกษ์ 3) ศูนย์อบรมปฏิบัติธรรมศรีล้านช้างของมหาวิทยาลัย มหาภูมิพลวิทยลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง 4) ศูนย์เสริมสร้างชุมชนคุณธรรม ภายใต้โครงการลานธรรมลานวิถีไทย ดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ

References

- Analysis of globalization and its impact on Thailand. (2008). *Analysis of globalization and its impact on Thailand*. <http://www.oknation.net/blog/current/2008/09/15/entry-8> (Accessed 30 March 2015).
- Gulick Luther and Lyndall Urwick. (1973). *The Science of Administration*. New York : Columbia University.

- Lertraktaveekul, C. (2014). *Strategic leadership*. <http://deonetraining.com> (Accessed 1 December 2013).
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). *The King of Development for the benefit of the people*. Bangkok : Petchrungr Press.
- Sanyaviwat, S. (2003). *Theories and strategies for social development*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Saritwanit, S. (2009). *Modern organizational behavior: concepts and theories*. Pathum Thani : Thammasat University Printing House.
- Schermerhom, J. R. (2002). *Management*. (7th Ed.). New York : John Wiley & Sons, Inc.

